Medgeneracijska koalicija Slovenije

Ljubljana, 14. 10. 2026

Zadeva: Pobuda za vključitev civilne družbe v delovanje Ekonomsko-socialnega sveta

Spoštovani!

Ekonomsko-socialni svet (ESS) je bil ustanovljen leta 1994 kot del Dogovora o politiki plač v gospodarstvu za leto 1994 (separat socialnega sporazuma). V 9. členu sta opredeljeni njegova sestava in naloge. Ustanovljen je bil z namenom obravnavanja vprašanj in ukrepov, ki se nanašajo na ekonomsko in socialno politiko, pa tudi vprašanj, povezanih s posebnimi področji dogovarjanja socialnih partnerjev, ter oblikovanja stališč v zvezi z njimi.

Navedene naloge ESS same po sebi niso sporne. Za civilno družbo pa je sporen pristop, pri katerem ESS deluje v zaprtem tripartitnem okolju in obravnava predloge zakonov, ne da bi imela civilna družba možnost podati svoje predloge, stališča in mnenja o zakonodaji, ki neposredno zadeva interese posameznih delov civilne družbe.

Kot primer navajamo pripravo in usklajevanje Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2O) v letih 2024 in 2025, ki sta potekala v okviru ozkega, namenskega odbora ESS in v zaprtem krogu. Pripravljala se je zakonodaja, ki zadeva 650.000 upokojencev, ne da bi bili ti ustrezno informirani ali vključeni v proces s svojimi mnenji, stališči in predlogi. Zveza društev upokojencev Slovenije (ZDUS), kot največja reprezentativna organizacija upokojencev in njihov glas ter nevladna organizacija s skoraj 170.000 članicami in člani, organiziranimi v 480 društvih upokojencev, je ostala pred zaprtimi vrati, čeprav so bili na ESS obravnavani njihovi vitalni interesi. Takšen pristop po mnenju MeKoS ni demokratičen in odpira tudi vprašanja pravne ustreznosti.

V MeKoS izražamo zaskrbljenost, da se bo podoben pristop ponovil tudi pri predlogu Zakona o Nacionalnem demografskem skladu (ZNDS), ki je ponovno predmet obravnave v delovnem odboru ESS, čeprav pomembno zadeva tako sedanje kot prihodnje upokojence.

Podobne izkušnje imajo tudi organizacije, ki zastopajo mlade. Dijaška organizacija Slovenije (DOS) zastopa dijake, Študentska organizacija Slovenije (ŠOS) študente, Mladinski svet Slovenije (MSS) pa zastopa interese mladih, starih od 15 do 29 let. Kljub temu so bile na ESS obravnavane vsebine, ki neposredno posegajo v položaj teh skupin, ne da bi bili njihovi reprezentativni predstavniki ustrezno vključeni v razpravo. Tako je leta 2025 brez sodelovanja predstavnikov dijakov in študentov potekala obravnava *Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju trga dela (ZUTD-I)*, ki je Zavodu RS za zaposlovanje med drugim podeljeval naloge in pristojnosti na področju posredovanja začasnega in občasnega dela dijakov in študentov. Brez ustreznega vključevanja reprezentativnih mladinskih organizacij je potekalo tudi *sprejemanje zakonodaje na področju dolgotrajne oskrbe*, ki je s 1. julijem 2025 uvedla 1-odstotni prispevek od študentskega dela za polnoletne dijake in študente ter prinesla ureditev, ki različno obravnava posamezne skupine mladih, ki opravljajo študentsko delo.

Podobno mladi in njihove reprezentativne organizacije niso bili vključeni v usklajevanje pokojninske reforme, čeprav gre za vprašanje z izrazito dolgoročnimi in medgeneracijskimi učinki.

Za mlade so pomembna vprašanja, koliko časa bodo morali delati za izpolnitev pogojev za upokojitev, kako se bodo upoštevala obdobja dela v času izobraževanja in druge oblike vključevanja na trg dela ter kakšna bo dolgoročna vzdržnost sistema, v katerega bodo prispevali desetletja.

Navedeni primeri kažejo na širši problem: ESS obravnava tudi vprašanja trga dela, socialne varnosti in drugih politik, ki pomembno vplivajo na sedanje in prihodnje življenjske pogoje mladih, pri tem pa organizacije, ki zastopajo njihove interese, nimajo zagotovljene možnosti sodelovanja pri obravnavi teh vprašanj.

Pri vsem tem ne smemo prezreti evropske ureditve, ki je Slovenija kljub polnopravnemu članstvu v Evropski uniji od 1. maja 2004 ni nikoli v celoti prenesla v svoj normativni okvir. Govorimo o **Evropskem ekonomsko-socialnem odboru (EESO)**, ki je posvetovalno telo Evropskega parlamenta in Evropske komisije. Tudi EESO je sestavljen tripartitno, in sicer iz predstavnikov delodajalcev, delojemalcev in civilne družbe. EESO deluje tudi širše. Civilna družba je v njegovo delo in pripravo mnenj institucionalno vključena, pri čemer EESO poleg svojih članov v posamezne procese vključuje tudi zunanje organizacije in druge predstavnike civilne družbe.

Na področju mladih je EESO vzpostavil Mladinsko skupino EESO (*EESC Youth Group*), ki jo sestavljajo člani vseh treh skupin EESO in ki tesno sodeluje z mladinskimi organizacijami. Eden od osrednjih mehanizmov tega sodelovanja je Mladinski test EESO (*EESC Youth Test*), prek katerega se mladinske organizacije vključujejo v pripravo izbranih mnenj EESO, sodelujejo na sestankih študijskih skupin, podajajo pisne prispevke ter prispevajo k spremljanju in izboljševanju samega procesa. V mrežo organizacij, ki sodelujejo pri izvajanju Mladinskega testa, je vključen tudi Mladinski svet Slovenije, ki je leta 2026 sodeloval pri več mnenjih EESO in s tem neposredno prispeval mladinsko perspektivo k evropskim razpravam.

Z zanimanjem smo prisluhnili poslanski pobudi poslanskih skupin SD, Svobode in Levice za dopolnitev Ustave RS z novim 77. a členom. Vendar se predlagana ureditev ponovno omejuje na dialog med reprezentativnimi organizacijami delavcev in delodajalcev ter državo. S tem se v bistvenem ohranjata dosedanja sestava in način delovanja ESS.

Čeprav predlagatelj v *Predlogu za začetek postopka za spremembo III. poglavja Ustave RS z osnutkom ustavnega zakona* v obrazložitvi izhaja iz naslednjega stališča (citat):

> »V ustavnopravni teoriji je splošno sprejeto stališče, da socialna država ni zgolj rezultat državnega ukrepanja, temveč tudi rezultat sodelovanja in dialoga med nosilci gospodarskih in socialnih interesov. Komentar Ustave RS (e-KURS) poudarja, da načelo socialne države ni programska določba, temveč zavezujoče ustavno načelo, ki državi nalaga dolžnost upoštevanja socialnih interesov različnih družbenih skupin ter vzpostavljanja ustreznih mehanizmov socialne integracije in socialnega miru. Prav socialni dialog predstavlja enega ključnih mehanizmov za uresničevanje teh ciljev v praksi. Prek socialnega dialoga se namreč oblikujejo družbeni kompromisi, ki omogočajo sprejemanje gospodarskih in socialnih politik na način, ki zagotavlja legitimnost odločitev, socialno stabilnost in dolgoročno vzdržnost.«

Ob tem se postavlja vprašanje, ali se navedena ustavna vsebina nanaša zgolj na delojemalce in delodajalce. V MeKoS menimo, da ne. Zajema celotno družbo, vključno z upokojenci, invalidi, dijaki, študenti, mladimi, kmeti in drugimi družbenimi skupinami. Tudi to so družbene skupine, katerih interesi morajo biti ustrezno upoštevani v procesih oblikovanja gospodarskih in socialnih politik.

Najmanjši in najlažje izvedljiv korak bi bila dopolnitev **Pravil o delovanju Ekonomsko-socialnega sveta**. Za to ni potrebna sprememba zakonodaje niti odločanje v Državnem zboru. Odločitev lahko ESS soglasno sprejme na svoji redni seji na predlog ene od članic, postopek pa se zaključi z objavo sprememb v Uradnem listu RS.

Že veljavna *Pravila o delovanju Ekonomsko-socialnega sveta* v 8. členu, ki opredeljuje Kolegij ESS, dopuščajo možnost, da Kolegij ESS odloča *»glede predlogov za udeležbo javnosti, predstavnikov interesnih skupin ali posameznih neodvisnih strokovnjakov na posamezni seji ESS«*. Podobna določba je vsebinsko povezana tudi z 18. členom, ki ureja javnost dela ESS. Naše izkušnje pa kažejo, da je navedena določba že nekaj let mrtva črka na papirju.

Zato bi bilo treba v **Pravila o delovanju ESS** vnesti jasna in izvedljiva določila, ki bi zagotavljala:
- da Kolegij ESS reprezentativnim predstavnikom interesnih skupin omogoči udeležbo na seji ESS ter predstavitev njihovih mnenj in predlogov v zvezi z zakonsko ureditvijo področja, ki ga zastopajo;
- da se jasno določijo pogoji in roki, v katerih morajo predstavniki interesnih skupin strokovni službi ESS posredovati vlogo za udeležbo na seji;
- da strokovna služba ESS na svoji spletni strani redno objavlja osnutek dnevnega reda naslednje seje ESS, kot ga določi Kolegij ESS;
- da strokovna služba ESS obvesti predstavnike interesnih skupin, ki so zaprosili za udeležbo na seji ESS, o njihovi vključitvi oziroma povabilu k obravnavi določene točke dnevnega reda.

Podobna pravila bi morala veljati tudi za delo v okviru strokovnih odborov ESS (9. člen) in za potek sej (12. člen). Ta pravila bi morala reprezentativnim predstavnikom interesnih skupin omogočiti, da na poziv predsedujočega podajo svoja mnenja in predloge, tako v pisni kot tudi ustni obliki.

Zahtevnejši pristop bi pomenil prenos oziroma preslikavo organizacije in delovanja **Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO)** v slovensko zakonodajo. Tudi EESO je tripartitni posvetovalni organ Evropske unije za Evropski parlament in Evropsko komisijo. Sestavljajo ga predstavniki organizacij delodajalcev, delojemalcev ter drugih interesnih skupin, vključno s civilno družbo.

Interesnim skupinam omogoča institucionalizirano izražanje stališč do zakonodajnih predlogov Evropske unije. Njegovo delovanje med drugim vključuje:
- skrb za to, da politika in pravo Evropske unije upoštevata ekonomske in socialne pogoje, pri čemer si prizadeva za doseganje soglasja v skupno dobro;
- spodbujanje participativne demokracije v Evropski uniji z zastopanjem stališč delavcev, delodajalcev in drugih interesnih skupin ter vzpostavljanjem dialoga z njimi;
- uveljavljanje vrednot evropskega povezovanja ter načel participativne demokracije in civilne družbe.

Medgeneracijska koalicija Slovenije

Razlike v sestavi in nalogah ESS in EESO so torej očitne. Slovenija je 1. maja 2004 postala polnopravna članica Evropske unije, vendar primerljivega telesa za participativno demokracijo, ki bi povezovalo delodajalce, delojemalce in civilno družbo, še ni vzpostavila.

MeKoS si prizadeva za širši, vključujoč in učinkovit socialni dialog, v katerem bodo ustrezno zastopani interesi različnih družbenih skupin.

Vključevanje civilne družbe v delovanje ESS bi pomenilo pomemben korak k večji preglednosti, legitimnosti in vključujočnosti procesov oblikovanja gospodarskih in socialnih politik v Republiki Sloveniji.

S spoštovanjem.
MeKoS – Medgeneracijska koalicija Slovenije

Dijaška organizacija Slovenije

David Matjašič
predsednik

Mladinski svet Slovenije

Eva Kotnik
predsednica

Študentska organizacija Slovenije

Lovro Čeh Brežnik
predsednik

Zveza društev upokojencev Slovenije

Zdenka Jan
predsednica